

Lezersreacties

Ernst Jünger

Dat *De Academische Boekengids* aandacht besteedt aan een fascinerend auteur als Ernst Jünger moet worden toegejuicht. Maar bij de wijze waarop **Jerker Spits** zich in ABG 70 van deze taak heeft gekweten, vallen nogal wat kanttekeningen te plaatsen. Om te beginnen wemelt het artikel ('De anti-burger') van de fouten en onnauwkeurigheden. Zo wordt Jüngers boek *In Stahlgewittern* de ene keer een 'oorlogsdagboek' en de andere keer een 'oorlogsroman' genoemd. Ook is het merkwaardig dat Spits Jünger pas in 1945 uit Parijs laat vertrekken, terwijl de Franse hoofdstad al op 25 augustus 1944 was bevrijd. En anders dan Spits suggereerde, weigerde Jünger de hem aangeboden parlamentszetel niet na de nationaalsocialistische *Machtübernahme*, maar al in 1927.

Met deze laatste onnauwkeurigheid zijn we aanbeland bij het belangrijkste bezwaar tegen deze recensie: Spits doet wel heel erg zijn best om aan te tonen dat er tussen Jünger en de nazi's een onoverbrugbare kloof gaapte. En dat is een tikkeltje overdreven. Dat Jünger in 1927 weigerde zitting te nemen in de Rijksdag kwam voort uit het feit dat hij felle kritiek had op de in zijn ogen veel te legalistische koers die Hitler op dat moment voer. De NSDAP was hem veel te burgerlijk en democratisch, en veel te weinig revolutionair. Wat Spits bijvoorbeeld niet vermeldt, is dat Jünger het jaar ervoor zijn boek *Feuer und Blut* naar de leider van de NSDAP had gestuurd met daarin de opdracht: *Dem nationalen Führer Adolf Hitler!*

Op geraffineerde wijze veegt Spits Jüngers aandeel in de stormloop op de broze republiek van Weimar onder het tapijt. In de jaren twintig was Jünger als publicist zeer actief en pleitte hij voortdurend voor een gewelddadige omverwerping van de gehate republiek. Hierbij schuwde hij het niet om ook tekeer te gaan tegen het joodse 'uitvaagsel', dat een van de 'antinationale krachten' vormde en daarom een 'ijzeren vuist' om de keel diende te voelen. Hoewel Jünger nooit lid was van Hitlers partij, behoorde hij beslist tot de doodgravers van de Duitse democratie.

Ook schrijft Spits doodleuk dat Jünger deelnam aan 'het verzet tegen Hitler, waarvoor zijn oudste zoon met de dood moest boeten'. Weliswaar had Jünger in Parijs contact met enkele officieren die betrokken waren bij de samenzwering tegen Hitler, maar hierbij hield hij zich altijd zorgvuldig op een afstand. De moordaanslag op Hitler keurde hij af en over graaf Stauffenberg schreef hij zelfs vol minachting. Dat Jüngers zoon gestraft werd voor de 'verzetsdaden' van zijn vader is geheel ontsproten aan de fantasie van Spits. De dienstplichtige militair Ernst Jünger junior werd op zeker moment gearresteerd nadat hij een kritische opmerking over Hitler had gemaakt. Dankzij de connecties van zijn vader kwam hij vrij, waarna hij korte tijd later in Italië sneuvelde.

Om van Jünger een respectabele figuur te maken schrijft Spits dat 'zowel linkse als rechtse kringen' bewondering koesterden voor Jüngers scherpe pen. Hij citeert Thomas Mann, die over Jünger schreef dat hij 'een begaafd man' was, wiens Duits 'veel te goed' was voor nazi-Duitsland. Wat Spits er echter niet bij vertelt, is dat Mann Jünger in de daaropvolgende zin beschrijft als '*ein Wegbereiter und eiskalter Genüssling des Barbarismus*'. Evenmin maakt hij melding van de negatieve oordelen van personen als Walter Benjamin of Kurt Tucholsky.

Als historisch figuur, als uiterst subjectieve getuige van de twintigste eeuw en als studieobject voor germanisten is Jünger zonder meer interessant, maar dat is nog geen reden om te doen alsof hij nu zo bewonderenswaardig was. Laat staan dat het een reden kan zijn om een loopje met de feiten te nemen.

Rob Hartmans, historicus en journalist

Reactie Jerker Spits

Jüngers *In Stahlgewittern* verscheen in 1922 met als ondertitel *Aus dem Tagebuch eines Stoßtruppführers*. In latere bewerkingen liet hij die ondertitel weg. De dagboekstijl vind je echter ook daarin terug. Reden waarom je mijns inziens zowel van een 'oorlogsroman' als van een 'oorlogsdagboek' kunt spreken.

De recensie veegt Jüngers kritiek op de broze Republiek van Weimar niet 'onder het tapijt'. Ik citeer (**ABG 70, p. 8**): 'Tijdens de Republiek van Weimar (1919-1933) schrijft Jünger voor nationalistische bladen als *Die Standarte en Arminius*. De prille democratie wijst hij af. Hij is een fervent tegenstander van burgers en democraten.'

Was Jünger een doodgraver van de Republiek van Weimar? Helmuth Kiesel schrijft in zijn biografie: 'Vooral vanwege zijn nationalistische en antirepublikeinse publicistiek heeft men Jünger tot de "doodgravers" van de Republiek van Weimar geteld [...] Dat is moeilijk tegen te spreken. [...] Aan de andere kant moet men hun betekenis voor de ondergang van de Republiek van Weimar en de opkomst van het nationaalsocialisme ook niet overschatten. Voor beide ontwikkelingen waren er factoren van een heel ander gewicht en spelers met een heel andere kracht en invloed' (p. 308). Dat is een gedifferentieerd oordeel waar ik mij graag bij aansluit.

Het is niet de 'opzet' van mijn stuk om van Jünger een respectabel figuur te maken, zoals Hartmans

veronderstelt. Wel geloof ik dat de tijd waarin Jüngers proza als 'gebakken lucht' kan worden afgedaan, voorbij is – en dat is nu juist het kernpunt van de twee biografieën die ik in ABG 70 bespreek.

Jerker Spits, germanist

Gebod

Volgens mij is er een foutje geslopen in de laatste *Academische Boekengids*. Op pagina 46 stelt **dr. Anton J.L. van Hooff** in zijn zeer interessante artikel het volgende: 'Hij legt ook nog eens het woord *suicida* uit: iemand die zichzelf ombrengt en zo zondigt tegen het vijfde gebod.' Het lijkt mij dat hier het zesde gebod had moeten staan, aangezien dat gebod spreekt over de doodslag.

Frank van Leersum